

Mirna reintegracija Podunavlja i europsko mirovno naslijeđe – politika zaborava¹

Šuhreta Dumanić

**Želimo dati doprinos osnaženju
mirovnog djelovanja građana u
ovome dijelu Europe i poticanju
suradnje i suživota na ovim
prostorima**

Nekoliko godišnjica koje smo obilježavali proteklih godina te aktualna događanja u Europi i svijetu potiču nas na promišljanja i zaključke, koji ovdje slijede. Njihov je cilj neskriven: želimo dati doprinos osnaženju mirovnog djelovanja građana u ovome dijelu Europe i poticanju suradnje i suživota na ovim prostorima.

Razlog poduzimanja ovog malog istraživanja o promišljanju projekta mirne reintegracije Podunavlja (započetog i nedovršenog, zapravo procesa koji je, kako mnogi tvrde, zastao) jest želja da ova tema dobije jaču medijsku pozornost te da postane dio javnog mnijenja, javnog govora i zdravog razuma na našim prostorima.

Posebno se treba osvrnuti na dvije godišnjice koje su bitne za temu ovoga broja. Prije svega, to je sto godina od početka Prvoga svjetskog rata, iz kojeg, začudo, kako sve više glasova govori, nismo naučili sve lekcije. Druga je mirna reintegracija Podunavlja, odnosno jedan od najuspješnijih mirovnih projekata Ujedinjenih naroda, što već nekoliko godina aktivistički obilježavamo u Vukovaru.

Dosadašnje rasprave, vođene u okviru godišnjih obilježavanja mirne reintegracije, pokazale su: 1) zastoj u implementaciji mirovnog sporazuma; 2) nedostatak političke i društvene valorizacije mirne reintegracije Podunavlja; 3) izostanak sustavnog učenja i prijenosa iskustava mirovnog projekta; 4) izostanak simboličkog njegovanja i korištenja ideje i implementacije projekta (usp. Antunović Lazić 2015).

Koje su, međutim, društvene posljedice ovoga zastoja? One se prije svega odražavaju na kolektivnu svijest zajednice

Šuhreta Dumanić, mirovna aktivistica i publicistica, magistrirala političke znanosti na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu. E-pošta: shura.publications@gmail.com

i društva u slabljenju kohezije, solidarnosti i tolerancije lokalne zajednice i društva.

To što se događa u Vukovaru, kao zastoj implementacije mirne reintegracije Podunavlja, zapravo je "slika u malom" cjelokupnog europskog mirovnog naslijeđa, što se moglo vidjeti prilikom obilježavanja sto godina od početka Prvoga svjetskog rata. Ovdje također nalazimo: 1) nedostatak valorizacije i

Kao posljedica "zaborava" jačaju tendencije dezintegracije, ratničke kulture, zatvaranja u sebe, jačanja stereotipa o drugima i stereotipa "neprijatelja", porast netolerancije, osjećaja ugroženosti i sl.

korištenja mirovnog naslijeđa; 2) zaborav mirovnih inicijativa i pokreta; 3) nedostatak simboličkog djelovanja i izražavanja; 4) izostanak sustavnog razvoja i prijenosa kulture mira (v. Jacoby 2014).

Kao posljedica "zaborava" jačaju tendencije dezintegracije, ratničke kulture, zatvaranja u sebe, jačanja stereotipa o drugima i stereotipa "neprijatelja", porast netolerancije, osjećaja ugroženosti i sl. Stoga ne čude javno izrečene teze kako Drugi svjetski rat nije završio (a, dodajmo tomu, također ni Prvi, jer ovaj potonji slijedio je iz prethodnoga), što potvrđuje definiciju rata kao permanentnog društvenog stanja koje se manifestira u jačem ili slabijem intenzitetu svojih elemenata.

Funkcija zaborava

Dakle, ključna je riječ ovdje zaborav, odnosno društveni zaborav (v. Jacoby 2014). To je nedostatak znanja, umijeća i inicijativa u kolektivnoj svijesti zajednice, koji vode miru i suživotu. Pri tome je sam zaborav kontradiktoran fenomen – može značiti oprost, zatvaranje jednog poglavlja i otvaranje novih mogućnosti, ali se može i namjerno proizvoditi radi održavanja danog stanja društva.

Mnogo je lakše ponovno izgraditi zgrade, mostove, ceste i drugo, nego izgraditi ljudske odnose

Svaki je zaborav zapravo funkcionalan. Funkcionalnost zaborava sastavni je dio nagona za preživljavanjem i za ljepotom – pobjedom života. O tome ima mnoštvo primjera iz osobnih i nacionalnih povijesti. Freud bi ovaj mehanizam nazvao spontanom psihološkim potiskivanjem (potiskivanjem neugodnog, traumatičnog iskustva).

Nasuprot tomu, svjedoci smo namjernog stvaranja zaborava manipulativnim metodama, prikriivanjem, cenzurom,

tabuiziranjem, kontrolom medija i sl. kako bi se održavalo društveno stanje koje odgovara određenim interesima, pri čemu se koriste razni modeli konflikata iz dalje i bliže prošlosti, čime prošlost postepeno ovladava nad sadašnjicom i eutanazira zajednicu. Ovaj je aspekt društvenog zaborava vidljiviji, lakši za analizu i za poduzimanje društvene akcije, s ciljem stavljanja mira i mirovne politike u političku agendu nositelja političkih procesa.

Radeći na spomenutim temama već dva desetljeća, otkrili smo zanimljivu, nepoznatu povijest europskih zemalja. Naše je iznenađenje bilo veliko kada smo otkrili Berthu von Suttner, ženu koja je 1905. godine bila prva dobitnica Nobelove nagrade za mir. Bila je Nobelova suradnica te je postavila temelje modernog mirovnog pokreta u Europi i svijetu. Kao književnica, svojim je romanom *Dolje s oružjem* postigla veliki utjecaj u svoje vrijeme. Međutim, još je veće bilo naše razočaranje što je Bertha von Suttner ostala zaboravljena, a njezino djelo nepoznato do danas. Ni stogodišnjica početka Prvoga svjetskog rata ni sto-desetogodišnjica njezina primitka Nobelove nagrade nisu bile dovoljne da pokrenu zatrpano sjećanje i da se njezini i drugi mirovni naponi protiv rata revaloriziraju. To je tiho naslijeđe za sve nas koji se bavimo mirotvorstvom, ali i za europsku povijest u cjelini.

Zaborav mirotvorki i mirotvoraca posiguran je znak da ratna mašinerija radi i nakon oružanog konflikta – na skrivanju uzroka strašnih gubitaka, na prikriivanju šteta i posljedica te na uljepšavanju ratničkog mentaliteta, razvijanjem ratničkog duha, duha pobjede, ratnog junaštva i drugih izmišljenih kategorija (von Suttner 2015).

A sjećanje?

Zašto su sjećanja važna? Zašto nam trebaju (mirovni) uzori? Zašto treba sačuvati i dalje prenositi mirovna iskustva? Upravo zato što je tako teško nakon konflikta uspostaviti mir i normalizirati odnose. Mnogo je lakše ponovno izgraditi zgrade, mostove, ceste i drugo, nego izgraditi ljudske odnose, kao što je nedavno preminula Ljiljana Gehrecke, osnivačica Europskog doma Vukovar, bila naglasila na obilježavanju godišnjice mirne reintegracije 2015. godine. Ako je zaborav funkcionalan (bio on "spontano" ili "navođeno" potiskivanje nekog iskustva i spoznaje), svako je sjećanje – namjerno. Uvijek možemo odlučiti čega i kako ćemo se sjećati, i zašto.

Analizirajući podatke o višegodišnjoj stagnaciji mirne reintegracije, prije svega politički kontekst u kojem se ona treba odvijati, dolazimo do jasnog zaključka da nacionalni pristup nije učinkovit u ovome slučaju i da dovodi do produbljivanja jaza između dvije glavne nacionalne grupacije u Vukovaru. Nadalje, neka istraživanja pokazuju da je najmanja prisutnost podjele i odbijanja drugoga nastala unutar civilnih organizacija, udruga i grupa u ovome gradu. Sve to dovodi do logičnog zaključka da je potrebno uključiti građanski pristup u rješavanju problema Vukovara i Podunavlja te da je nacionalni ključ, odnosno pristup, apsolutno nedovoljan, a često i kontraproduktivan, posebno kada se radi o školovanju djece i životu mladih u Vukovaru.

Danas postoje ogromna znanja i važna iskustva koja nam stoje na raspolaganju za veliku društvenu promjenu koja nam

je potrebna – promjenu prema kulturi mira i nenasilja. Nema sumnje da je mirna reintegracija Podunavlja jedna od važnih europskih i svjetskih lekcija koju treba politički valorizirati i dalje širiti.

Bilješka

- 1 Ovaj tekst izvorno je predstavljen na skupu "Znanstveni osvrt na mirnu reintegraciju danas", održanom 15. siječnja 2016. u Vukovaru u organizaciji Zaklade "Friedrich Ebert" (FES), Europskog doma Vukovar (EDVU) te Centra za istraživanje etničnosti, državljanstva i migracija Fakulteta političkih

znanosti (CEDIM). Uredništvo časopisa ovim se putem zahvaljuje Zakladi "Friedrich Ebert" što je materijalno poduprla objavljivanje ovog broja *Političkih analiza*.

Literatura

- Antunović Lazić, D. (ur.). *Zbornik radova: mirna reintegracija hrvatskog Podunavlja – zaboravljeni mirovni projekt?* Vukovar: Zaklada "Friedrich Ebert".
- Jacoby, R. (2014). *Društveni zaborav*. Opatija: Shura publikacije.
- von Suttner, B. (2015). *Dolje s oružjem*. Opatija: Shura publikacije. ■